

ІНСТРУКЦІЯ
вступного інструктажу
з питань охорони праці для працівників
у Маріупольському державному університеті
(загальні вимоги безпеки)

1. Загальні вимоги

- 1.1. Дія інструкції поширюється на всі структурні підрозділи МДУ.
- 1.2. Вступний інструктаж з питань охорони праці проводиться з усіма працівниками, які щойно прийняті на роботу (постійну або тимчасову), а також з особами, які прибули в навчальний заклад у відрядження, на роботу, навчання, виробничу практику і мають брати безпосередню участь у навчальному та виробничому процесах.
- 1.3. До виконання самостійної роботи працівник допускається після:
  - а. проходження медичного огляду (за необхідністю);
  - б. проходження вступного інструктажу у відділі охорони праці;
  - в. проходження первинного інструктажу на робочому місці, який повинен проводити керівник структурного підрозділу.
- 1.4. Працівники повинні один раз на 6 місяців проходити повторні інструктажі з питань охорони праці, а при виконанні разових робіт, безпосередньо не пов'язаних із посадовими обов'язками або обов'язками за спеціальністю, - цільовий інструктаж відповідно до характеру виконуваної роботи.
- 1.5. При виконанні робіт, пов'язаних з експлуатацією електрообладнання, працівник повинен проходити інструктаж для отримання І групи з електробезпеки.
- 1.6. Кожен працівник, під час виконання своїх обов'язків, повинен:
  - а. виконувати тільки ту роботу, яка передбачена посадовими чи робочими інструкціями або доручена йому керівником;
  - б. дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку;
  - в. дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування на території університету;
  - г. знати і виконувати вимоги правил пожежної безпеки, знати місця знаходження первинних засобів пожежогасіння та уміти ними користуватися;
  - д. знати і виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, вимоги санітарно-гігієнічних норм і правил, вміти надавати домедичну допомогу;
  - е. користуватися передбаченими засобами колективного та індивідуального захисту.
- 1.7. Палити та приймати їжу дозволяється тільки у спеціально відведених

для цього місцях.

1.8. Основними шкідливими та небезпечними виробничими факторами, які за певних обставин можуть призвести до травматизму чи професійних захворювань, є такі:

- а. підвищена напруга електричної мережі;
- б. транспортні засоби під час їх руху;
- в. падіння працівників на поверхні та з висоти;
- г. термічні та/або хімічні опіки у результаті аварій, пожеж чи вибухів;
- д. знижена або підвищена температура навколишнього середовища;

виробничий пил, шум.

1.9. Працівник безоплатно забезпечується спецодягом, спецвзуттям та засобами індивідуального захисту (ЗІЗ) відповідно до діючих Типових галузевих норм чи норм, передбачених Колективним договором.

1.10. Працівник має право відмовитися від роботи, якщо умови її виконання створюють загрозу його здоров'ю або життю чи суперечать вимогам нормативних актів з охорони праці.

1.11. За порушення вимог цієї інструкції працівник несе адміністративну, дисциплінарну та карну відповідальність згідно діючого законодавства України.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Працівник перед початком роботи повинен:

- а. оглянути і привести в належний стан робоче місце, прибрати зайве;
- б. підготувати інвентар чи пристосування, якщо вони передбачені характером виконуваної роботи; перевірити їх справність;
- в. впевнитися, що проведення роботи не створює загрозу для оточуючих.

2.2. У разі виявлення порушень вимог безпеки, несправностей та пошкоджень інструменту, обладнання тощо, які можуть створити загрозу під час роботи, працівник повинен негайно повідомити про це безпосереднього керівника і до роботи не приступати. Приступати до роботи дозволяється тільки після усунення виявлених недоліків.

3. Вимоги безпеки під час роботи

3.1. Працівник під час роботи зобов'язаний:

- а. протягом усього робочого часу утримувати в порядку і чистоті робоче місце, не захащувати його сторонніми предметами;
- б. пересуватися на робочих місцях та території тільки по облаштованих доріжках (у зимовий період пересуватися тільки по доріжках, які посипані піском), встановлених проходах та переходах;
- в. переходити автомобільні дороги тільки на пішохідних переходах;
- г. виконувати вимоги попереджувальних плакатів і написів;
- д. при зустрічі з рухомим транспортом стати в безпечне місце і пропустити транспорт;
- е. негайно припинити роботу, якщо під час її виконання з'явиться відчуття навіть слабкої дії електричного струму, запах горілого тощо.

3.2. Працівнику забороняється:

- а. виконувати роботу без використання (чи використовувати несправний) спецодягу, спецвзуття та ЗІЗ;
- б. захарашувати робоче місце сторонніми предметами;
- в. відволікатися від виконання трудових обов'язків і відволікати інших;
- г. знаходитися в небезпечній зоні роботи обладнання і механізмів;
- д. виконувати роботи із застосуванням інструменту, приладів чи обладнання, без дозволу керівника та попереднього навчання безпечним методам роботи з таким обладнанням;
- е. виконувати самостійно ремонт будь-якого обладнання.

4. Загальні правила електробезпеки

Дія електричного струму на організм людини проявляється по-різному. Зі всіх видів поразки електричним струмом (опіки, металізація шкіри, електричні удари) найбільшу небезпеку представляють електричні удари, які є результатом проходження струму через тіло людини. Наслідки від поразки струмом залежать від величини струму, шляху і часу його дії, частоти струму і опору тіла людини. Безпечним є струм до 0,02 А, сила струму в 0,1 А і вище - смертельна. Небезпека поразки струмом виникає як при безпосередньому зіткненні з струмоведучими частинами, так і при зіткненні з металевими частинами устаткування, які випадково виявилися під напругою. Щоб уникнути поразки електричним струмом робітнику забороняється: торкатися до відкритих частин електроустаткування, оголених дротів та самовільно виправляти або підключати електропроводку.

Основними заходами захисту від поразки струмом є: забезпечення недоступності струмоведучих частин, що знаходяться під напругою; усунення небезпеки поразки при появі напруги на корпусах - кожухах, частинах електроустаткування (захисне заземлення, занулення, захисне відключення, застосування малих напруг, захисне розділення мереж, застосування подвійної ізоляції); застосування спеціальних захисних засобів - переносних приладів і пристосувань; організація безпечної експлуатації електроустановок.

При користуванні електроприладів забороняється:

- а. використовувати електроприлади при умовах, які не відповідають вимогам Правил пожежної безпеки в компаніях, на підприємствах та в організаціях енергетичної галузі, інструкціям з пожежної безпеки, які діють в установі;
- б. користуватися несправними електро побутовими приладами;
- в. самостійно виконувати будь-який ремонт електричних пристроїв, пов'язаний з розбиранням корпусу, а також вносити зміни в конструкцію електроприладу;
- г. вмикати в електромережу електроприлади та пристрої потужність яких перевищує дозволена для даної електропроводки;
- д. експлуатація кабелів і проводів з пошкодженою ізоляцією або такою, що в процесі експлуатації втратила захисні властивості;

- е. застосування саморобних подовжувачів;
- ж. користуватися приладом якщо розетка, у яку буде підключатися електроприлад не має заземлення;
- з. загороджувати вентиляційні отвори електроприладів;
- и. використовувати мікрохвильову піч для сушіння матеріалів;
- к. використовувати побутові електронагрівальні прилади без негорючих підставок та (або) в місцях, де їх застосування не передбачено нормативними документами, що діють в установі;
- л. використовувати саморобні побутові електронагрівальні прилади;
- м. включати в розетку дрот без штепсельної вилки. При відключенні штепсельної вилки її слід тримати за корпус, а не за шнур, інакше можна висмикнути один з дротів і потрапити під напругу. Перед включенням штепсельної вилки в розетку необхідно переконатися у відповідності напруги в струмоприймачі і в розетці;

При виявленні розбитих електропатронів, несправних вимикачів, електричних дротів з пошкодженою ізоляцією, а також у всіх випадках, коли при дотику до не струмоведучих частин електроустаткування відчувається струм, необхідно негайно повідомити про це адміністрацію для усунення помічених дефектів. Перед початком роботи на устаткуванні з електричним приводом необхідно переконатися в наявності і справності заземлення. Категорично забороняється проводити прибирання електроустаткування і електроосвітлювальних приладів, що знаходяться під напругою. Заміну плавких вставок запобіжників, ремонт електроустаткування, електромережі, рубильників, вимикачів, а також зміну ламп може виконувати тільки електрик при знятій напрузі, з обов'язковим застосуванням захисних засобів.

5. Основні вимоги виробничої санітарії та особистої гігієни

5.1. Виробничі приміщення, кабінети необхідно щодня ретельно прибирати: підмітати вологим способом і мити підлоги, видаляти пил і павутину, протирати вікна, двері. Періодично, протягом дня провітрювати приміщення.

5.2. Кожен робітник і службовець зобов'язаний дотримуватися правил особистої гігієни:

- а. приходити на роботу і знаходитися на роботі в чистому особистому одязі і взутті;
- б. постійно стежити за чистотою тіла, рук, волосся; обов'язково мити руки з милом після відвідин туалету;
- в. при пошкодженні шкірного покриву не дозволяється накладати пов'язки з паперу або ганчірок оскільки цим можна забруднити рану і викликати серйозне захворювання;
- г. забороняється пити воду, призначену для технічних потреб, користуватися слід тільки кип'яченою водою; перед їжею необхідно ретельно вимити руки з милом;
- д. своєчасно проходити медичний огляд

6. Вимоги безпеки під час відрядження

- 6.1. Перебуваючи у відрядженні під час пересування пішки працівник повинен дотримуватися наступних правил:
- а. при переході через автомобільні шляхи та проїзди користуватися пішохідними переходами, мостами і тунелями;
  - б. при відсутності визначених переходів необхідно, стоячи на узбіччі дороги або на тротуарі, впевнитися у відсутності транспорту, оцінити умови переходу, стан дороги і не затримуючись переходити дорогу в перпендикулярному напрямку;
  - в. залізничні колії переходити тільки по пішохідних переходах, тунелях і мостах.
- 6.2. При користуванні службовою машиною, обладнаною ременем безпеки, працівник зобов'язаний бути ним пристебнутий.
- 6.3. Працівник зобов'язаний здійснювати посадку і висадку в службову машину з боку тротуару чи узбіччя, посадка з боку проїжджої частини можлива лише за умови, що це буде безпечно і не створить перешкод іншим учасникам дорожнього руху.
- 6.4. Працівникові при їзді в службовій машині або в іншому транспортному засобі забороняється під час його руху відкривати двері або відволікати водія від керування транспортним засобом.

7. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

- 7.1. В процесі роботи можуть виникнути наступні аварійні ситуації:
- а. загоряння обладнання або матеріалів, виникнення пожежі;
  - б. пошкодження ізоляції електрообладнання, виникнення напруги дотику та крокової напруги;
  - в. дія природних факторів або явищ (підвищена або знижена температури, снігопад, гроза тощо).
- 7.2. У разі виникнення аварійної ситуації необхідно:
- а. обгородити небезпечну зону і не допускати в неї сторонніх осіб; якщо обстановка не загрожує життю і здоров'ю працівників і не повинна призвести до більш тяжких наслідків, необхідно її зберегти такою, якою вона була на момент настання події, для проведення розслідування;
  - б. при пожежі приступити до її ліквідації; якщо погасити пожежу своїми силами неможливо, викликати пожежну команду;
  - в. повідомити про те, що сталося, керівника.
- 7.3. У разі настання нещасного випадку:
- а. негайно звільнити потерпілого від дії вражаючого фактору;
  - б. перенести його в безпечне місце;
  - в. визначити стан потерпілого, при необхідності надати йому домедичну допомогу, а у тяжких випадках викликати екстрену медичну допомогу.
- 7.4. При ліквідації аварійної ситуації виконувати вказівки керівника.

8. Пожежна безпека. Способи і засоби попередження пожеж, вибухів, аварій. Дії персоналу при виникненні пожежі

8.1. Система пожежного захисту - це комплекс організаційних заходів і технічних засобів, направлених на запобігання дії на людей небезпечних чинників пожежі і обмеження матеріального збитку від них.

8.2. При виникненні пожежі особи, які знаходяться в зоні пожежі, зобов'язані вжити заходи по виклику спеціальних пожежних підрозділів, гасінню пожежі, порятунку людей і матеріальних цінностей. Для гасіння пожежі використовувати наявні засоби пожежогасіння. Розпорядження керівника є обов'язковими для всіх осіб, що знаходяться на об'єкті. Після прибуття спеціальних пожежних служб керівництво гасінням пожежі покладається на них.

8.3. Для забезпечення пожежної безпеки необхідно суворо виконувати і постійно дотримуватись норм і правил пожежної безпеки.

8.4. У приміщеннях забороняється: користуватись електронагрівачами з відкритими елементами для цілей опалення, приготування їжі тощо; палити й застосовувати відкритий вогонь у службових та інших приміщеннях; користуватись пошкодженими розетками та подовжувачами, вимикачами й іншими електроприладами; обертати електролампи і світильники папером, тканиною та іншими легкозаймистими матеріалами, експлуатувати їх зі знятими ковпаками; залишати без догляду, при виході із приміщення увімкненими в електромережу нагрівальні прилади, радіоприймачі тощо.

8.5. Порядок дії у разі пожежі: у разі виникнення пожежі (ознак горіння) кожний працівник зобов'язаний терміново повідомити чергового, керівника або подзвонити за телефоном 101. Якщо можливо, вжити заходи до евакуації людей, гасіння пожежі наявними засобами пожежогасіння та збереження матеріальних цінностей.

9. Перша домедична допомога потерпілим

9.1. Надання першої домедичної допомоги треба починати з оцінювання загального стану потерпілого і на підставі цього скласти думку про характер пошкодження. У разі різкого порушення або відсутності дихання, зупинки серця негайно приступити до проведення штучного дихання та зовнішнього масажу серця, негайно викликати за телефоном 103 швидку медичну допомогу.

9.2. **Надання першої допомоги при ураженні електрострумом** складається з двох етапів: звільнення потерпілого від дії струму і надання йому медичної допомоги. Перш за все необхідно швидко відключити ту частину установки, якої торкається потерпілий. Якщо постраждалий може при цьому впасти з висоти, потрібно попередити падіння. Якщо не можна швидко відключити електроустановку, необхідно відділити постраждалого від струмоведучих частин. Для цього слід скористатися сухою палицею, дошкою, мотузком, одягом або іншими сухими предметами, що не проводять струм. Щоб відірвати постраждалого від струмоведучих частин, можна узятися за його одяг, якщо він сухий і відстає від тіла людини, не торкаючись при цьому до навколишніх металевих предметів і до частин тіла, не покритого одягом. У разі потреби слід перерубати або перерізати дроти (кожен окремо) сокирою

з сухою дерев'яною рукояткою або відповідним ізольованим інструментом, вживши заходів самоізоляції від землі. При напрузі вище 1000 вольт необхідно надіти діелектричні боти, рукавички і діяти спеціальними інструментами: штангою або кліщами.

За відсутності ознак життя (відсутність дихання, серцебиття) не можна вважати постраждалого мертвим. Смерть часто буває помилковою. Визнати постраждалого мертвим може тільки лікар, тому необхідно робити штучне дихання. Переносити постраждалого в інше місце можна тільки у виняткових випадках, коли небезпека продовжує загрожувати постраждалому або тому, хто допомагає. Коли постраждалий почне дихати самостійно, продовжувати штучне дихання шкідливо, але якщо дихання знов почне слабшати або припиниться, негайно слід відновити штучне дихання. Якщо постраждалий прийшов в свідомість то його необхідно укласти, укрити, зігріти, напоїти теплим напоєм і терміново доставити до лікарні для подальшого спостереження.

9.3. Закритий масаж серця. Постраждалого кладуть на спину на жорстку поверхню так, щоб його грудна клітка знаходилася на невеликому піднесенні, а голова була закинена назад. Людина, яка надає допомогу кладе долоню однієї руки на нижню третину грудини постраждалого, іншою рукою натискає на тильну сторону першої руки у області зап'ястка. Натискають на грудину не всією долонею, а тільки її верхньою частиною, швидкими поштовхами в середньому 60 разів на хвилину. Амплітуда руху - до 40 см. Після кожного натискання руки швидко віднімають, щоб створити можливість грудній клітці розправитися. В цей час відбувається наповнення серця кров'ю з вен. Не слід натискати на ребра щоб уникнути їх перелому.

9.4. Штучне дихання. Потерпілого слід укласти на спину, швидко закинути йому голову назад, підкласти під потилицю одну руку, а другою рукою натиснути на лоб так, щоб підборіддя виявилось на одній лінії з шиєю. Необхідно видалити з рота зайві предмети. При такому положенні голови просвіт глотки і верхніх дихальних шляхів значно розширяється і забезпечується повна прохідність, що є основною умовою успіху штучного дихання при цьому методі. Необхідно при цьому стежити, щоб язик постраждалого не запав і не закрив дихальні шляхи. Після цього людина, яка надає допомогу робить глибокий вдих і з силою видихає повітря в рот постраждалого. При вдуванні повітря людина, яка надає допомогу щільно притискує свій рот до рота постраждалого, одночасно прагнучи затиснути йому ніс. Після цього особа, яка рятує, відкидається назад і робить нове зітхання. У цей період грудна клітка постраждалого опускається і він мимовільно робить пасивний видих. У хвилину повинні відбуватися 12-16 вдувань і видихань. При неможливості повного обхвату рота потерпілого вдувати повітря в його легені слід через ніс. Щільно закривши при цьому рот постраждалого. У маленьких дітей повітря вдувають одночасно в рот і ніс, охоплюючи своїм ротом і ніс постраждалого. Вдувати повітря в рот або ніс можна тільки через марлю, серветку або носову хустку, стежачи за тим, щоб при кожному вдуванні відбувалося достатнє розширення грудної клітки постраждалого. При відновленні у потерпілого самостійного дихання, якийсь час слід продовжувати штучне дихання до повного приведення постраждалого

в свідомість або до прибуття лікаря. В цьому випадку вдування повітря слід виробляти одночасно з початком власного вдиху потерпілого.

9.5. Надання першої допомоги при ударах. Якщо зовнішні удари незначні, на забите місце необхідно покласти холодний компрес. При важких зовнішніх ударах, при ударах внутрішніх органів треба якнайскоріше викликати лікаря або негайно доставити постраждалого на ношах в найближчий медичний пункт.

9.6. Надання першої допомоги при переломах і вивихах кінцівок. При переломах і вивихах кінцівок необхідно дати їм повний спокій, щоб уникнути додаткових пошкоджень навколишніх тканин, а також закритого перелому у відкритий. Вправляти вивих повинен тільки лікар. При переломі або вивиху ключиці слід накладати пов'язку переломі передпліччя, плеча або стегна - шини.

9.7. Надання першої допомоги при пораненнях. При пораненнях не можна промивати рану водою або лікарськими речовинами, засипати порошками або покривати мазями, стирати з рани пісок і видаляти з неї згустки крові, бинтувати рану ізоляційною стрічкою. Рану слід закрити стерильним матеріалом з індивідуального пакету або чистою полотняною ганчірочкою, змоченою в йодній настоянці. Для зупинки кровотечі необхідно закрити рану, що кровоточить, перев'язувальним матеріалом, при цьому матеріал слід скласти в грудочку (тампон), а рану придавити зверху, не торкаючись її. Якщо кровотеча не зупиниться, то не знімаючи накладений матеріал поверх нього накласти ще одну подушечку з іншого пакету або шматочок вати і забинтувати з деяким натиском на рану. При сильній артеріальній кровотечі необхідно здавити кровоносні судини, що живлять рану, шляхом згинання кінцівок в суглобах, а також пальцями, джгутом. Слід терміново викликати лікаря.